

Uitgave van de Historische Kring Gente
1 le jaargang (2004) nummer 1
Colofon: laatste pagina

Marktpraat

Deze Marktpraat is bestemd voor:

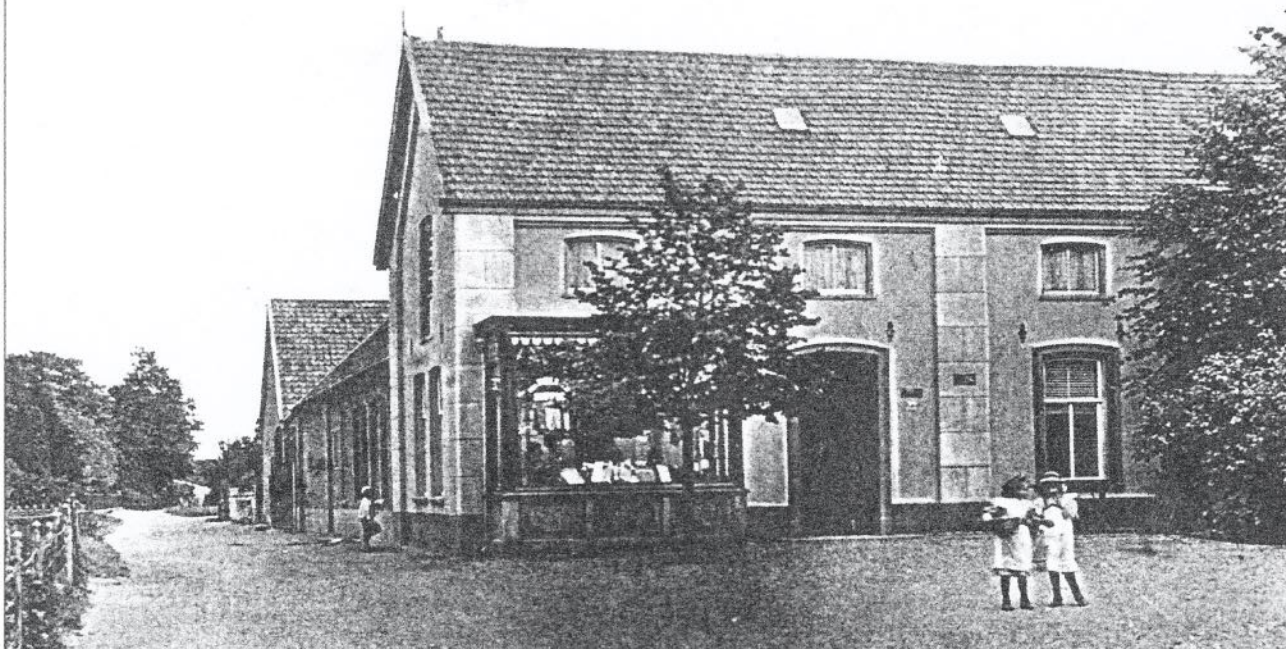
Zie enveloppe/omslag

**25 februari
2004
Lezing in de
Leemhof.
Zie pagina 7**

GENDT (O. B.)

Café „Central“

Het bedrijf van de familie Verheijen tegenover de Jongensschool in de dorpstraat, voordat in september 1944 het geweld van de tweede wereldoorlog over Gendt raasde. Zie ook pagina 2

In dit nummer:

Ziet u voor u	2
Herinnering aan Ineke de Haan	3
Adembenemende Inloopavond	4
Gendt enkele historische gegevens.	5
Het slot op de kraan voor de nieuwe Hollandse Waterlinie	6
Komende lezingen	7
Wie zou dat zijn?	8
Ien 't Gendts De zorg van St Jozef	9
Van heilig huus tot Kulturhus	10
Aanwinsten / Maagdenkoor	11
Leden / Oud en Nieuw nieuws / Colofon	12

Naast de eerste Marktpraat van 2004, ontvangt u

Een Bijdrage nr 6, SECTIE E RELIGIE, groot 4 pagina's, door Henk Klaassen, met als titel: **PASTOR ANTON KROESEN.**

Een Bijdrage nr 17, SECTIE HEEMKUNDE, groot 8 pagina's door Geert Visser, met als titel **HET WIT-GELE KRUIS IN GENDT VOOR DE TWEEDE WERELDOORLOG**

Een acceptgiro, reeds ingevuld met het gebruikelijke bedrag van

€ 11.00 voor het enkelvoudige lidmaatschap, met € 5.50, als het tweede lid in het gezin aangaat, of € 17.50 als u naast Marktpraat het boek Terugblik aan het eind van het jaar wilt ontvangen.

Het boek Terugblik ontvangt u tegen sterk gereduceerde prijs, omdat u bij voorintekening meedeelt in ontvangsten van eventuele sponsors. U kunt intekenen, door € 6.= op onze rekening 1164.25 705 over te maken.

Foto voorpagina

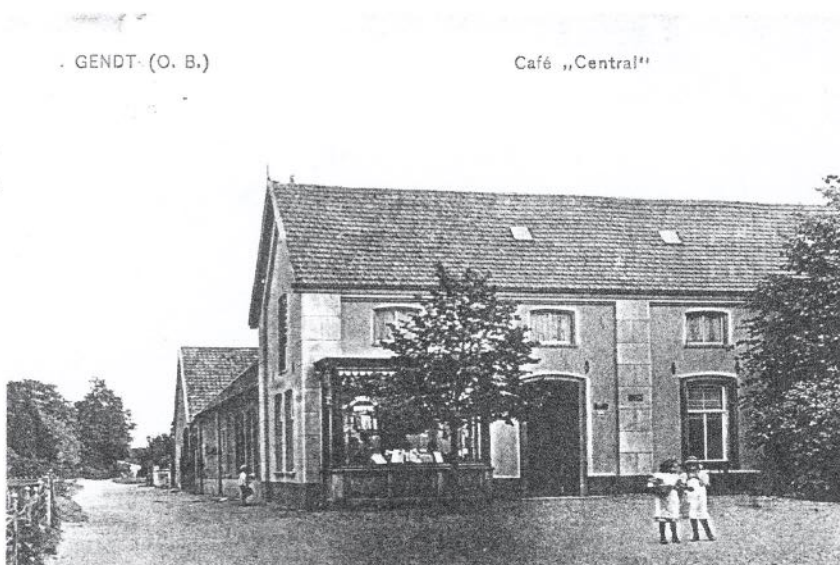
Wim Kregting heeft voor ons wat bijzonderheden over de foto opgescheven die u op de voorpagina en in wat kleiner formaat hiernaast kunt zien.

Oudere Gendtenaren zullen het tafereel beslist terugkennen. Links beneden was een winkel, De schooljeugd kon de toen populaire versnaperingen kopen. Bijvoorbeeld laurierdrop. Hiermee kon je de befaamde sukepek maken: Een klein flesje, bijvoorbeeld voor spriet (azijn essence). Drop en wat water erbij en net zolang schudden tot de drop gesmolten was en een zwarte sop uit de hals van de fles gezogen kon worden. Bar lekker!

Rechts was een cafee en achter een bakkerij. Voor het huis was een groot plein. Met kermis stond daar de zweefmolen. Het straatje ('t strötje) links liep vanaf de dorpsstraat (toen Leemstraat) recht naar de dijk (Het kleine diekske).

Aan dit strötje stonden de school van de protestanten, het huis van Meester Hietkamp en de pastorie van Dominee van Vliet.

Linksonder in de hoek is nog het hekwerk te zien van de tuin en het autobedrijf van Hentje van Leuven.

Herinnering aan Ineke de Haan

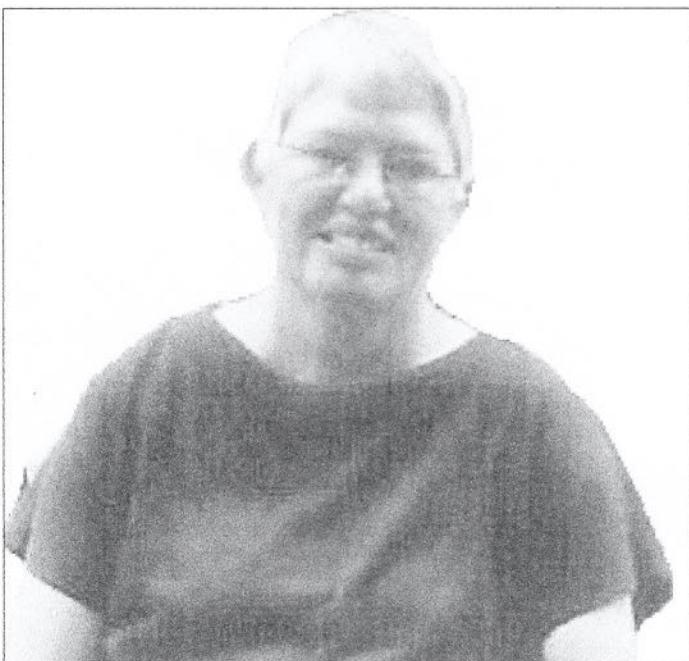
Ineke de Haan is er niet meer. Het is voor ons nog niet te bevatten. Met haar 52 jaar was ze een van de jongere bestuursleden van onze kring. Nog maar net 2½ jaar als bestuurslid bezig. Wat is dat nou historisch gezien?

Ze meldde zich aan op een oproep voor assistentie van het kringsecretariaat. De laatste jaren waren de secretariaatswerkzaamheden door allerlei projecten nogal toegenomen en alle hulp was welkom. En Ineke was inderdaad een hulp. Ze nam al gauw een aantal taken over en alles in goed overleg, want Ineke was heel collegiaal

Zo stelde zij het jaarprogramma van lezingen en excursie van de laatste jaren samen, gaf daarover informatie aan de bladen, coördineerde wat er op onze website kwam en verzorgde een aantal genealogie-uitdraaien. Ze was zo nauw bij alles betrokken dat ze al gauw gevraagd werd bestuurslid te worden. Ze was op haar plaats in onze kring en voelde zich er thuis. Nooit op de voorgrond tredend. Dat haar hobby's haptonomie en tekenen waren, hoorden we pas tijdens de uitvaartmis. Van haar liefde voor fotografie wisten we; zij was niet voor niets lid van de fotojury bij onze fotoprijsvraag. Altijd goed luisterend, maar ook met een eigen mening. Ondanks haar handicap nooit in de put.

Ze had een spierziekte en liep moeilijk. Voor langere afstanden was ze op een rolstoel aangewezen. Het werk voor de Historische Kring Gente leek haar een zinvolle bezigheid, nu ze niet meer aan het arbeidsproces kon deelnemen.

Statistisch gezien had ze een aantal van ons

moeten overleven. We wisten natuurlijk wel al een hele tijd dat ze zich niet lekker voelde. Het was iets onbestemds. Uiteindelijk lag ze wekenlang in het ziekenhuis, waar we haar belden en ook een paar keer opzochten. Eenmaal thuis (net voor Nieuwjaar) meldde ze dat haar lichamelijke conditie weer stabiel was en ze de

woensdagochtenden weer wilde komen. Het mocht niet zo zijn. Opeens moest ze met een inwendige bloeding op de intensive care worden opgenomen en daaraan is ze ook kort daarna overleden.

Al met al is het leven niet eerlijk voor Ineke geweest. Zij heeft meer dan haar portie aan ongeluk gehad. Gehandicapt, alleen,

zonder man en kinderen. Gelukkig wel met een grote familie en zelfs nog met vader en moeder. Maar toch. Voor een gehandicapte is het leven veel zwaarder en ze liep tegen moeilijkheden op waar je normaal niet bij stilstaat. Problemen met instanties om zaken voor elkaar te krijgen, zoals pas nog bij de aanschaf van een nieuwe, aangepaste auto. Maar met haar verstand was niets mis; ze was precies op de hoogte van alle regelingen en mogelijkheden.

Ze was een trouw kerkganger en – medewerkster. En godsdienst kan een oplossing zijn bij verdriet en rouw. Je kunt altijd denken dat al het lijden in het leven uiteindelijk in de hemel gecompenseerd wordt. Of dat een reïncarnatie uiteindelijk weer een beter, gelukkiger leven zal opleveren. We hopen het voor Ineke; zij heeft meer verdiend.

Yvonne de Boer

Adembenemende inloopavond

Afgelopen november konden onze leden op een algemene inloopavond nog eens bekijken wat we allemaal op Markt 20 in huis hebben. Dit was de laatste mogelijkheid, want in september 2004 hopen wij op een nieuwe locatie gevestigd te zijn: het oude gemeentehuis van Gendt aan de Nijmeegsestraat.

Veel van onze leden gaven gehoor aan onze oproep voor november. Het werd boven verwachting druk, terwijl voorlopig toch ook nog op maandagavond of woensdagmorgen de koffie klaar blijft staan op Markt 20. Op de normale openingstijden krijgen we vooral bezoekers met interesse in de genealogie, maar deze avond stortte men zich vooral op de fotoboeken, de bidprentjes, de landkaarten en de archeologische voorwerpen. Om de bezoekers tussendoor nog enige afleiding te bieden, vertoonden we een van onze videofilms. We

gingen om voor enige verfrissing te zorgen. Daarop merkte een bezoeker op: "Julie hadden ook wel gewoon kunnen zeggen, dat het tijd was om te gaan". Dat was het inderdaad en dit werd meteen een stuntelijk afscheid van ons en onze tv.

Als u niet met zijn twintigen tegelijk komt, kunt u nog steeds elke maandagavond na achten en op de woensdagmorgen na half tien langskomen. Koffie of thee genoeg.

hadden gekozen voor een film

waarop iedereen op elk willekeurig moment kon invallen, namelijk luchtopnames van Gendt en omgeving vanuit de helikopter van Omroep Gelderland. Deze video draaide continue en dat was te veel voor onze oude, bijna historische B&O televisie. Deze was blijkbaar aan iets nieuws toe en wij nu ook. Want terwijl er heel toepasselijk net een vuurtje op het scherm te zien was, besloot onze t.v. een special effect in te lassen en voor rookwolken te zorgen. Het paste zo naadloos in elkaar, dat het even duurde voor onze hersens registreerden dat dit toch iets teveel was. Wij kregen meteen daarop het nieuwste van het nieuwste: geurtelevisie. Helaas, nare geurtelevisie, dus met een ferme ruk aan de stekker werd aan dit fenomeen een einde gemaakt. Ook iedereen die de bijna brand niet had meegemaakt, was even later op de hoogte toen penetrante rookwolken het kringgebouw vulden en diverse ramen open

Inmiddels is de dader afgevoerd naar een afvalbrennpunt.

Bestuurslid Riet Berends had nog een 2e hands apparaat thuis onder de trap staan.

Nou niet meer. Zij blij. Wij blij.

Yvonne de Boer

Gendt, enkele historische gegevens.

Onze voorzitter Geert schreef voor de Welstands nota van de Gemeente Lingewaard en tevens bestemd voor de Gemeentegids en de digitale website van de gemeente onderstaand artikel.

Opgravingen leren dat de geschiedenis van Gendt teruggaat tot ver voor onze jaartelling. Uit archeologisch veldonderzoek dat voor het grootste deel werd uitgevoerd door de historische Kring Gende, bleek dat de oudste woonkern - de Loohof - dateert uit ongeveer 700 voor Chr. (Vroege IJzertijd). Er is op die plaats permanente bewoning geweest tot heden. Een uitzondering vormt de Merovingische periode. De bewoners van de Loohof trokken omstreeks 400 naar het Kempke. Waarschijnlijk is een deel van hen rond 750 naar de oude plaats teruggekeerd.

Daarnaast zijn er op nog drie andere plaatsen - Gannita, de Woerd en Hulhuizen - vondsten gedaan uit de Late IJzertijd. De Romeinse periode die naadloos volgde op de IJzertijd, leverde meer vondsten op. We moeten dan denken aan de vroegste Romeinse fase, van ongeveer 50 voor tot 100 na Chr. In het begin van de vierde eeuw trokken de laatste Romeinen zich terug uit Gendt.

Van de volgende vier en een halve eeuw, dus tot rond 800, wisten we tot ongeveer 1990 weinig. Recent onderzoek wijst uit dat de Merovingen op minimaal drie plaatsen duidelijk hun sporen achtergelaten hebben. Vanaf de Karolingische tijd worden de bewoningssporen talrijker. Vanaf 793 zijn we voor de geschiedenis van Gendt niet alleen meer aangewezen op de archeologie. In dat jaar werd de naam Gendt voor het eerst op schrift gesteld. Dat gebeurde door een monnik in de Benedictijner abdij van Lorsch, een plaats zo'n twintig kilometer ten noorden van Mannheim. Een zekere Walter en Richlint schonken goederen in 'Gannitae Marca' aan het klooster. Ruim twintig jaar later, in 814, draagt pastoor Gerward een vijftal hoeven in Gannita aan monniken over. Nog acht keer mochten de monniken een schenking uit Gendt in hun oorkonden noteren.

Gerward moet nog in een ander verband genoemd worden. Hij heeft een twintigtal boeken, en dat wil in die tijd zeggen handschriften, nagelaten aan het al eerder genoemde klooster. Tot op heden is Gerwards boekenbezit, nu in het Vaticaan, de oudste bibliotheek van ons land.

De abdij had in de wijde omtrek van Gendt bezit-

tingen. Drie keer per jaar moesten de bewoners van de hoeven tijns (belasting) betalen aan het klooster. Zij kwamen daarvoor naar de Munnikhof. Gendt werd hierdoor een regionaal economisch centrum. In de elfde eeuw vertrouwde de keizer ook de rechtspraak over de Gendtse bevolking aan de abdij toe.

Tot 1228 is Gendt bezit geweest van het klooster Lorsch: in dat jaar verkocht de abdij de bezittingen aan graaf Gerard III van Gelre. Zijn zoon Otto II schonk een groot deel daarvan aan het klooster van de vrouwelijke Cisterciënzers 's-Gravendaal bij Goch.

Gendt kende toen een bloeiende handel. Twee belangrijke oorzaken zijn daarvoor aan te wijzen. Over het regionale karakter is al gesproken. De relatief sterke economische positie werd versterkt door de gunstige ligging aan de Waal. Het is niet onwaarschijnlijk dat juist daarom Otto II in 1233 met keizerlijke en koninklijke goedkeuring, Gendt stadsrechten verleende.

Gendt was lid van het Hanzeverbond van steden met als prominente leden o.a. Hamburg, Lubeck en Bremen. Gendt is niet uitgegroeid tot een echte stad. Het agrarische, dorpse karakter bleef overheersen. De Waal verlegde zijn loop waardoor Gendt verder van de rivier kwam te liggen. Bovendien was het veel grotere Nijmegen een onverslaanbare concurrent.

In 1506 kwamen *stad en heerlijkheid Gendt* in handen van de gelijknamige familie. Tot de Franse Tijd zwaaiden verschillende adellijke families de

scepter over de Gendtenaren. Dat leidde verschillende keren tot conflicten met de burgers. Zij vonden dat de heren hun rechten niet respecteerden. Vooral leden van het aloude Sebastianusgilde voelden zich tekort gedaan.

In de negentiende eeuw bouwden fabrikanten steenfabrieken in de uiterwaarden. Hierin, en in het agrarisch bedrijf vonden de meeste inwoners hun inkomsten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was Gendt van oktober 1944 tot mei 1945 niemandsland. De hele bevolking moest evacueren. Bij terugkomst bleek een groot deel van het dorp verwoest of zwaar beschadigd. Met man en macht is er aan de wederopbouw gewerkt. Op 1 januari 2001 verloor de gemeente Gendt haar zelfstandigheid. Op die dag kwam een fusie tot stand met Bemmel en Huissen. De ruim zeventuizend inwoners werden deel van de nieuwe gemeente Lingewaard.

Op te weinig plaatsen is het verleden zichtbaar gebleven. Aan de dijk vinden we de Nederlands Hervormde kerk waarvan het oudste deel stamt uit de twaalfde eeuw. De gerestaureerde gemeentetoren

met een tufstenen voet uit de dertiende eeuw en bakstenen bovenbouw uit de vijftiende eeuw maakt deel uit van het complex. De toren is Romaans, de kerk gotisch. In de oudste oorkonden is de kerk gewijd aan Sint Martinus; later - in de twaalfde eeuw - aan Sint Nazarius. Hij was de patroon van het klooster in Lorsch.

Het oude Gendt telde vijf adellijke huizen: de burcht van Gendt, kasteel Hulhuizen, Poelwijk, Huis te Gendt en de Hagevoort. Van deze gebouwen rest alleen de poorttoren van de Poelwijk. Aan het begin van de oprijlaan naar Huis te Gendt stonden twee wapenleeuwen. Na omzwervingen kwamen ze voor het gemeentehuis aan de Nijmeegsestraat terecht. Er is weinig materieels bewaard gebleven.

Laten we zuinig zijn op de paar oude boerderijen die Gendt nog heeft. Gelukkig is er nog vrij veel aan documentatie. Hieraan kunnen mensen met belangstelling voor lokale geschiedenis hun hart ophalen.

Geert Visser

Het slot op de kraan voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie (Zie ook pagina 7)

Lezing over Fort Pannerden en zijn grote betekenis voor de nationale defensie

In het midden van de negentiende eeuw was het water de kurk waarop de verdediging van Nederland dreef. Bij een aanval vanuit het zuiden of het oosten zouden van de Zuiderzee tot aan de Biesbosch stroken land worden blank gezet. Deze linie heette de Nieuwe Hollandse Waterlinie, kortweg de NHW. Zij vormde een schild van water dat het hart van het koninkrijk moest beschermen bij een vijandelijke invasie.

Maar rond 1862 tekende zich een dramatische verandering af in het vijandbeeld. Niet Frankrijk maar Pruisen begon het meest bedreigend te worden voor Nederland. De Pruisen waren onze directe buren. Gevaar ontstond daardoor dat Nederland werd overrompeld door een legermacht. Beseft werd daarbij dat de vijandelijke troepen de NHW eerder konden bereiken dan het water dat nodig was voor de inundaties. Het duurde in die tijd namelijk drie tot vier weken voordat de NHW voldoende geïnundeerd was om haar tanden te kunnen laten zien.

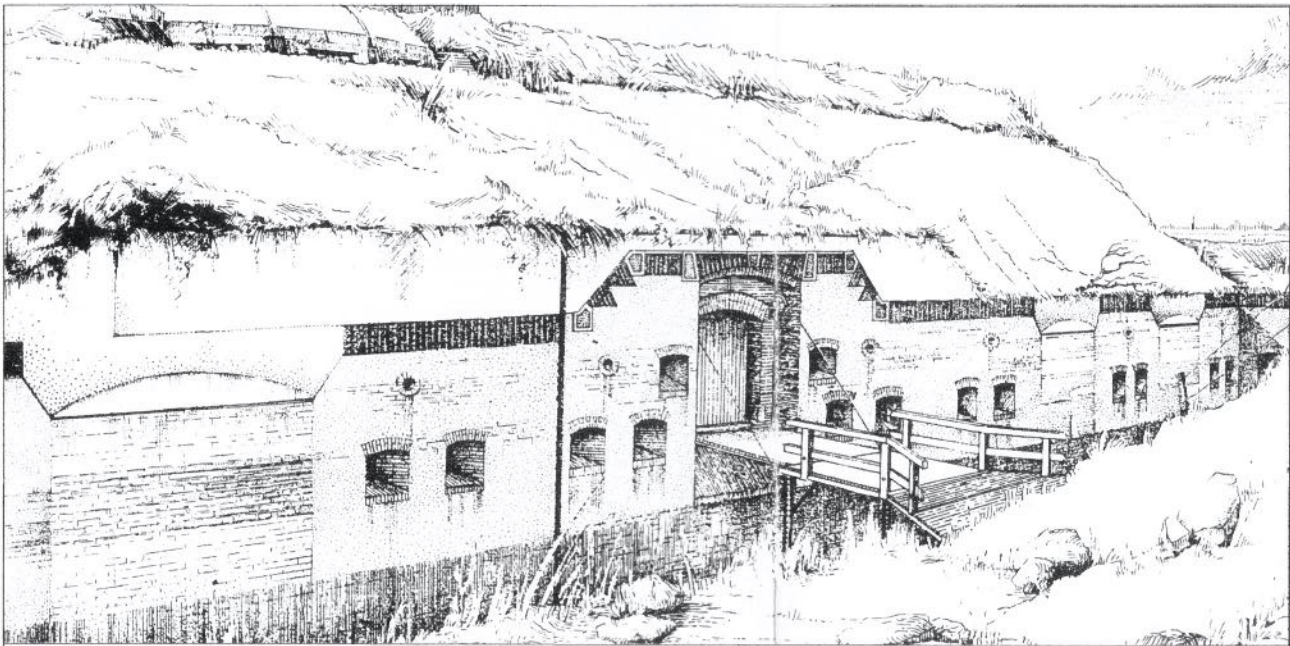
Een ernstige crisis speelde zich af in de Nederlandse defensietop. In een panische sfeer ontstond de gedachte om de splitsing van Rijn en Waal te beveiligen met een ongelooflijk sterk fort. Dat fort moest de 'ader' gaan beschermen die het leeuwendel van de NHW in tijd van nood van water moest voorzien. Maar de plannen tot de bouw van het fort werden doorkruist door waterstaatkundige belan-

gen. Ministers stonden met elkaar op voet van oorlog. Tenslotte gaf het optreden van koning Willem III de doorslag. Eindelijk kon met de bouw van een machtig fort op de hoofddam bij Pannerden worden gestart.

De lezing belicht de achtergronden van de komst van een geducht fort bij de splitsing van Rijn en Waal, misschien wel het belangrijkste fort van Nederland. De betekenis van de eenzame vesting was lange tijd ondergewaardeerd. Dit jaar zijn in het kader van een onderzoek voor de Gemeente Lingewaard gegevens boven water gekomen die een nieuw licht werpen op de geschiedenis van 'Pannerden' en op de organisatie van de NHW. Met de lezing zal aan de hand van die nieuwe feiten een beeld worden gegeven van de strategische en politieke omstandigheden, die niet alleen leidden tot de bouw van fort Pannerden maar ook tot de versterking van de Grebbelinie en haar verlengde: de Linie Ochten-De Spees.

De lezing wijdt niet alleen aandacht aan het verleden maar ook aan de actualiteit. De nieuwe inzichten ten aanzien van de vroegere landsverdediging inspireerden tot een groot recreatief en cultuurhistorisch plan. Hoe een structuur van forten en opgevoerde landschappen en natuur - zich uitstrekend van de Gelderse Poort tot aan Utrecht-Holland - een onbekende, fascinerende dimensie van de belangrijkste verdediging van Nederland herken- en beleefbaar kan maken. En hoe deze oost-west structuur veel kan bijdragen tot behoud van de culturele identiteit en het welzijn in een belangrijk deel van ons land.

Ferdinand van Hemmen

Komende lezingen

Nog even uw aandacht voor de komende lezingen van onze kring. Wij zijn er dit jaar, mede dankzij de pas overleden Ineke de Haan, in geslaagd uiterst actueel te zijn en dat voor een historische kring. Er komen onderwerpen aan bod die momenteel in Gendt en omgeving spelen en u zult als bezoeker van de lezingen als eerste op de hoogte zijn van alle nieuwtjes. **De eerste lezing gaat over Fort Pannerden en vindt plaats op woensdag 25 februari om 20.00 uur in de Leemhof, Dorpstraat 1 te Gendt.** Een zeer actueel thema, zoals u wel in de kranten de laatste tijd gelezen heeft. De historicus en auteur Ferdinand van Hemmen zal u deze avond van de nieuwste ontwikkelingen op de hoogte brengen. Wie kent hem niet. Veelgevraagd spreker over wielen en waaien; schrijver van het onder andere het boek over Bommel, journalist etc.etc. Hij is bij uitstek deskundig, want hij heeft recentelijk een uitgebreid rapport voor de gemeente Lingewaard opgesteld, waarin aangetoond is dat Fort Pannerden van essentieel belang is geweest voor de Nederlandse Waterlinie. Met als uitgangspunt het rapport is hij nu bezig al het vergaarde materiaal te bewerken tot een boek over het fort, dat waarschijnlijk volgend jaar zal uitkomen. U leest meer over Fort Pannerden in het stukje van Ferdinand van Hemmen in Marktpraat, op pagina 6.

De volgende lezing, op dinsdag 30 maart 2004 om 20.00 uur in de Herberg, Nijmeegsestraat 6 te Gendt is niet minder actueel. Spreker is drs. Roger Crols, verbonden aan het Gelders Genootschap als architectuurhistoricus en namens deze organisatie adviseur op bovengenoemde gebieden van de gemeente Lingewaard. Onderwerp van de

lezing: **de Gendtse monumenten.** Hebben we die dan? Officieel nog niet, maar ze staan eraan te komen zoals u wel in vorige Marktpraat hebt gelezen. In januari zijn 120 eigenaren van eventuele monumentale panden aangeschreven. In februari en maart worden hun panden uitgebreid bekeken. Zijn er nog veel originele stijlkenmerken of is er binnen en buiten van alles aan gedaan? Daar rolt een lijst uit met panden die in aanmerking komen en daarna bekijkt de monumentencommissie welk pand inderdaad de status van gemeentelijk monument moet krijgen. B&W neemt de uiteindelijke beslissing, na overleg met de eigenaars. Want de gemeente moet dan natuurlijk ook in de komende jaren meer geld reserveren voor monumenten op de begroting. Een uitbreiding van de lijst brengt financiële consequenties met zich. Dat is n.l. een voordeel van het hebben van een monument; voor het onderhoud kan de eigenaar voor een deel subsidie krijgen van zowel de gemeente als van de Provincie Gelderland. Bij restauratie en onderhoud dient de eigenaar dan wel historisch verantwoorde materialen toe te passen. Daartoe kan hij dan gebruik maken van een provinciaal depot van oude bouwmaterialen.

Plaatsing op een monumenlijst betekent niet dat, zoals vaak wordt gedacht, een pand niet meer aangepast kan worden aan de eisen van deze tijd of dat er bijvoorbeeld geen uitbreiding meer zou mogelijk zijn.

De lezing behandelt daarom ook veel aspecten van monumentenzorg. De definitieve aanwijzing van Gendtse monumenten zal op 30 maart nog niet afgehandeld zijn. Daarvoor is het te kort dag. Maar 30 maart is wel voor bewoners van oude panden, de politiek en alle historisch belangstellenden de kans om zich vroegtijdig op de hoogte te stellen en om alle vragen op het gebied van monumenten beantwoord te krijgen.

Yvonne de Boer

Wie zou dat zijn?

Als je wat ouder wordt, kijk je vaker naar de overlijdensadvertenties dan je vroeger gewend was.

Als ik niet zoveel tijd (of zin) heb, kijk ik eerst of ik een bekende naam tegenkom of dat de plaatsnaam Gendt genoemd staat.

Dit was ook het geval in de voorlaatste week van januari. Ik zag staan: geboren te Gendt 13-12-1915 en overleden 21-01-2004. Die advertentie trok mijn aandacht: Theodorus Wegman.

De overledene was ruim een maand geleden 88 jaar geworden. Die gegevens bij elkaar deden bij mij een lichtje branden. Hé, dat moet een zoon van meester Wegman zijn.

Een jaar of vijftien geleden, belde een wat oudere man bij mij aan. Hij was per bus van Nijmegen gekomen, bij het gemeentehuis langs gegaan en had gevraagd of er in Gendt nog iemand woonde met de naam Dinnissen.

Dat kwam voor hem goed uit, omdat hij alleen maar de straat hoefde over te steken. (Voor de goede orde: wijlen mijn vrouw heette Dinnissen) Tijdens zijn bezoek vertelde hij dat hij in Gendt was geboren en dat zijn vader onderwijzer was geweest aan de jongensschool in Gendt.

Ik wist dat er een meester B.W.Wegman aan de jongensschool in Gendt onderwijzer was geweest. In de jaren dat ik op de lagere school was, stond hij altijd voor de tweede klas. Ik heb dus ook bij hem in de tweede klas gezeten. (De kinderen noemden hem meester Kuch, als hij er niet bij was). Theodorus Wegman vertelde me dat hij in mei 1940 militair was. Na de Duitse inval en nadat de militairen naar huis mochten is hij naar Zuid-Limburg gegaan, naar de mijnen. Hij heeft daarna nooit meer in Gendt gewoond.

Zijn vader is in die tijd uit Gendt vertrokken naar Grave. De reden hiervoor was:

Tijdens de oorlog moesten op een gegeven moment de officieren uit het Nederlandse leger zich melden om in krijgsgevangenschap te gaan. Alleen mannen die een baan hadden, waarbij ze niet gemist konden worden, konden in aanmerking komen voor dispensatie.

Onderwijs geven was een mogelijk-

Theo Wegman

Theodorus Hendrikus Gerardus Bernardus Maria

Weduwnaar van Dora Wegman-Cuppen
Geboren 13 december 1915 te Gendt
Overleden 21 januari 2004 te Nijmegen

heid. Een zekere Galama, reserve-luitenant voor de Nederlandse luchtmacht en tevens onderwijzer, meldde zich bij M.Dinnissen om te vragen of er geen mogelijkheid was, om hem op te nemen in het lerarenkops van de jongensschool.

Meester Dinnissen (hoofd van de school) en meester Wegman wonnen informatie in en pleegden overleg.

Het gevolg hiervan was dat meester Wegman zich ziek meldde en ziekteverlof kreeg met een uitkering. Galama kreeg de opengevallen plaats en hoefde dus niet in krijgsgevangenschap.

Het vertrek uit Gendt zou mede te maken hebben met het feit dat de mensen er niet achter mochten komen dat de ziekte gefingeerd was.

Wijlen Bernd Goossen heeft mij in het verleden dit verhaal ook eens verteld.

De zoon Theo is later nog een aantal keren in Gendt geweest, waarbij hij contact had met ons medebestuurslid Henk Klaassen.

Mijn zus An wist mij nog te vertellen dat Theo Wegman zo rond 1925 in Gendt misdienaar was geweest.

Harrie Scholten

In de vrede van Christus rust

Bernardus Wilhelmus Wegman

Lid van de H. Familie.

Lid van de Vincentiusvereniging

weduwnaar van

ELISABETH MARIA DE BEYER

geboren op 5 October 1881 te Bommel, overleden op 18 September 1949 te Grave, na voorzien te zijn van de laatste H,H Sacramenten.

Ien 't Gendts: De zurg van Sint Jozef

Deze keer héd ik 't gemekkelijk mè mien Gendts. Ik kreeg namelijk 'n tillefoontje van mien zwao-ger Cor Dinnissen, die mien vetèlde dat hi'j bi'j 't uutrumme van een kas 'n mepke gevonde ha mè opstèlle ien 't Gendts. Of ik t'r wa mee kon doewn? Mien antwoord ku'j wel raoje.

Vieftig jaor geleje (22 maart 1954) vertèlde meester Dinnissen aon de kiendere van de 7e of 8e klas 'n verhälje over Sint Jozef.

Hierop volgend gaf hi'j de navolgende opdrach: Mak 'n opstèl over dit verhaol. En wel ien 't Gendts. Mak d'r ok 'n tekening bi'j. 26 van die opstèlle zien bewaord gebleve.

Hierna volgt 't opstèl van een van de 26.

Ut was op 'n zaoterdaggen aovend. De heilige ston-nen bi'j de hemelpowt te praote. Ien ins zei Judas tege de heilige Thomas. "Mo'j dor is kieke, dor löp-potverdorie 'n smèrpoet. Ja, en dor löp nog al zo'n kjèl, en dor hè'j der nog al eentje zei Ida. Da's toch wel 'n bitje errig, ik zal drek is aon Petrus gaon vroage of dat tie ze zie vliege, 't is gewoonweg schand, ze Thomas.

Toettie bi'j Petrus kwam en 't vetèld hà, wier Petrus errrig vuul. Ik hè nog noowejt iemand ien d'n hemel gelaote die nie schon was.

Wie duutta dan zei Thomas. Ik weerut niet zei Pe-trus, mar ik ien ieder geval niet, wit jut now?

Dat is een raor geval, ik zal us kiekke wor de geleerde bol wèr is. Ido, Ido, Idoooo.....

Kom us hier, gi'j zie zo geleerd, da gi'j 't messchien wel wit.

Ja, vetèl ut mar us.

Now zien hier 'n hoop lu'j ien den hemel die der nie ien heure, wa motte wi'j now doewn um die lu'j d'r uut te kriege? Ja, dor mok èrs un onderzuuk vjur ienstèlle en dinke.

Toe da onderzuuk was afgelope kwame ze tot de conclusie da Joske (Jozef) da gedaon ha.

Gauw gienge ze nor Joske toe en zeiden dat hi'j tegen die minse mos zeggen dassè de uut moste.

Da sak wel doewn zei Joske, dan gor ik mee. Gi'j gao mar. O das goed, mar dan nim ik mien vrouw en kiend mee.

En da gleuf gi'j, zei Tinuske, ik zal wel vechte tegen die luj. Schei now allemol mar uur en laot die lu'j d'r mar ien blieve dan is alles okee.

Want 'n hemel zonder Onze Heer en onze Moeweder is gin hemel zei Judas en daowèr mee was 't afgelopen.

De bi'jgevoegde tekening is van 'n andere klasge-noot.

As gillie mien helpe wille en ge kèn een of meer van de minsen uut onderstaonde lies, gif ze dan 'n tip da ze op een maondagaovend of woensdagmèr bi'j de Historische Kring Gente terreg kunne um hun opstèl op te haole. Ze zulle wel zo'n jaor of 63 oud zien.

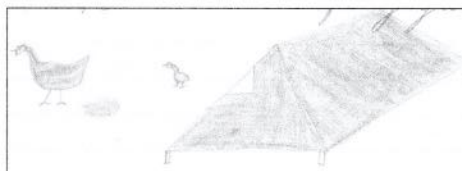
Worbi'j 'n + achter de naam stee is nog meer ma-teriaal vur beschikbaar.

Bennie Seegers	+	R. Hooyman
Th. Janssen		T. Leenders
W. Joosten	+	Cor Stevens
B. van Bon		W. Berns
Henk van Rijn		Jan Peters
Naamloos		Ch. Wannet
Chr. Schouten		Jo de Beijer
T. Kerkman		J. Evers
J. Rensen		G. Derks
Thé Willemsen		Theo Aarntzen
J. Teunissen		Hans. Zweers
W. Evers		B. Bolder
Jan Visser		Theo Joosten +

Net nog 'n plekse vur 'n ander kort opstèl.

Kuukers.

Wij krije jongen kuukes en we hadde nog ouwe kiepe ien 't hok en toen hebbe Thee Lenderink laote komme um de kieppe uut te laote zuke. De slechte die deden we verkopen aon 'n kieppenboer in Gendt. Toen moeste we de kieppe nor de diek brengen en we moesten 't kiepen-hok nog uutmiste en uutstreuije op 't land. We kregen de kuukes, hadden de kunsmoeder al aongezet, om wermte ien de schuujr. En Thee Lenderink kwam met de kuukes en die zette wi'j een vur een um te zien of ze wel konne lope konde, er zien er 5 keptot gegaan.

Harrie Scholten

Van heilig huus tot Kulturhus

Tegelijk met de beste wensen voor 2004 van de Martinusparochie ontving de Historische Kring Gende een overzicht van hun plannen met de kerk en de omgeving. "Martinus Mark: Hart voor Gendt" geheten. Een ambitieus project, dat tot een zogenaamd Kulturhus wil komen; een sociaal-cultureel-religieus centrum.

Hoe ziet het eruit: Centraal een door glas overdekte ontmoetingsruimte (atrium) en daarachter een bescheiden kerkzaal, die in geval van nood met het atrium uitgebreid kan worden. Links en rechts ervan geweldige bouwblokken, waarin de kerk- en verenigingsactiviteiten ondergebracht worden. Ervoor, en dat is het enige wat van de huidige kerk overeind blijft: de toren, ingangspartij en Mariakapel.

Als eerste wat positiefs: er blijft al meer van de kerk over. Dat is beter dan het vroegere uitgangspunt waarin alles behalve de toren gesloopt moest worden. Het is een begin.

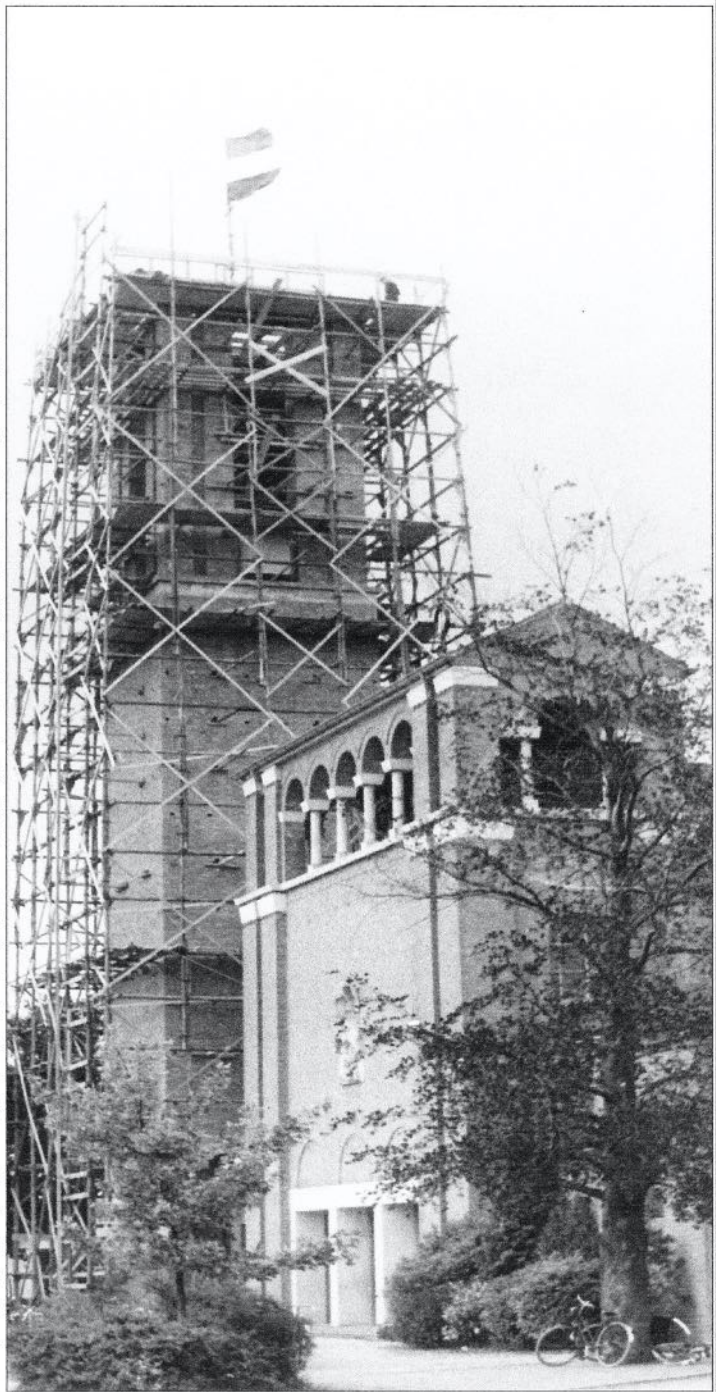
De Historische Kring kan in hun visie ook eventueel ruimte in het Kulturhus krijgen, net als veel andere verenigingen die nu nog in de Leemhof en Providentia zitten. Daar zit hem nu de kneep. De Historische Kring krijgt al een nieuw onderkomen in het voormalige gemeentehuis. Wij zitten er dus niet op te wachten. En naar verluid zijn de meeste andere verenigingen ook tevreden met wat ze hebben. Voor welke verenigingen moeten alle veranderingen dan wel doorgevoerd worden? Waarom zou een historisch gebouw als Providentia en nog vrij nieuwe gebouwen als bibliotheek en Leemhof afgebroken moeten worden of opgenomen moeten worden in een grootschalige nieuwbouw. Is dit alleen omwille van het grote geheel? Wij hebben niet gehoord, dat ze nu niet zouden voldoen. Wat een kapitaalvernietiging en wat wordt er weinig rekening gehouden met de bouwgeschiedenis van dit gebied.

De Historische Kring Gende heeft zoals bekend bij Monumentenzorg een aanvraag ingediend om de kerk tot Rijksmonument te verklaren. Tevens heeft de monumentencommissie van Lingewaard aan B&W geadviseerd om kerk en omgeving tot gemeentelijk monument te maken. Of dit allemaal doorgaat hangt af van B&W en het kerkbestuur.

Het kerkbestuur wil hier in ieder geval geen medewerking aan verlenen. Met de actie Kerkbalans 2004 zijn ze onder het motto "Koersvast" al druk aan het lobbyen voor een bijdrage in de plannen. Want deze plannen kunnen alleen plaatsvinden als er ook geld ge-

genereerd wordt. Voor een groot deel moet de bouw van woningen op de plaats van het kerkhof voor het benodigde geld zorgen. Bedenk wel dat "Martinus Mark: Hart voor Gendt" een minder groen hart voor onze gemeente betekent. Minder parkeerruimte, terwijl er nu al gebrek aan parkeergelegenheid is bij huwelijks- en uitvaartmissen. Minder ruimte rondom het parochiehuis, waardoor dit monumentale gebouw aan sfeer zal inboeten. Als de gemeente medewerking aan de plannen gaat verlenen, zal dit voor de burgers van Lingewaard ongetwijfeld op een lastenverhoging neerkomen. Willen wij dit allemaal of zit de kerk koersvast op de verkeerde koers. Het laatste wat een kerk immers zou moeten doen is heilige huuskes omgooien.

Yvonne de Boer

Aanwinsten

Wij ontvingen

Van familie Gelsing Roelofs, 120 stuks bidprentjes.

Van Mw Berns-Roelofs, 40 bidprentjes.

Van dhr W.Kregting, plm 90 bidprentjes.

Van dhr Wim Evers, Textielkaart 1949, en algemene bonkaart.

Van dhr Kees van Laarschot, enkele foto's.

Van dhr John Mulder, "In de ban van de Betuwse dijken, dl 4 Angeren.

Van dhr Verhoeven, een maquette van oude gemeentehuis (markt).

Van Mw Coby Hoogveld -Schouten, 95 bidprentjes.

Zonder afzender door de brievenbus op de vloermat: Gelderland van 4 oktober 1988, wegens 140 jaar Gelderland.

Van dhr Wim Kregting, tekening huis Kregting Kapelstraat.

Van dhr Harrie Scholten, boek 90jarig jubileum ANWB. De dolle entree van automobiel en velocipede.

Van Mw Lippmann-Rouw, 12 foto's (ansichtkaarten van Gendt).

Van Mw Corrie Driessen-Derksen, 1 school foto en 1 portret Theodorus Berning.

Van dhr Wim Otemann, boekje: "Mijn naam is

Van dhr Tom Nahon, 26 boeken, Het koninkrijk der Nederlanden in de tweede Wereldoorlog

Van dhr Theo Wegman, Nijmegen, 41e jaargang "Panorama".

Van Mw Tonny Aarntzen- Driessen, foto van ouderlijk huis in de Olyhorststraat.

Van Mw Riet Berends, een tweede hands T.V.

Van dhr Wim Evers, boek: Zorgelijke tijden Nijmeegse Vakbeweging

Van dhr Manders, 4 grammofoonplaten Nederland - Batavia.

Van Mw Janssen -Kappen, Archief van Gendtse Patiëntenver.

Van dhr Alex Hendriks, Kaart van Bommel-Gendt (stratenplan).

Van Mw Joosten-van Loon, 12 bidprentjes.

Van dhr H.Klaassen, circa 100 bidprentjes.

Van dhr C.A. van Baal, Video band, "Wandeling door de Klompenwaard".

Alle gevers zijn we uit de aard der zaak van harte dankbaar en als u blijft geven, blijven we dankbaar.

Het maagdenkoor

In vorige Marktpraat vroegen we naar de ontbrekende naam van de een van de dames op de foto.

Helaas was deze bij de inzendingen niet aangegeven. De prijs, een fles wijn, is dus niet weggegeven.

Deskundigen hebben de juiste gegevens voor ons uitgezocht.

De 8 dames op de bovenst rij zijn van links naar rechts:

- 1 Rikie van Deelen
2. Fily Buurman
3. Riet Roelofs
- 4 Nelly Buurman
- 5 Leida Peters
- 6 Riet Dillissen
7. Thea Jansen
8. M Mientje van Deelen

De drie dames beneden

Van links naar rechts

- 1 Rikie Jansen
- 2 Betsie Peters
- 3 Annie van Swaay

Leden

wegens overlijden hebben we afscheid moeten nemen van onze leden **Thé Stokman en Ineke de Haan**
Wij wensen de nabestaanden veel sterkte bij de verwerking van het hun overkomen verlies.

Ontroerd geven wij u kennis dat, na voorzien te zijn van het H. Sacrament der Zieken, in het Canisius Wilhelmina Ziekenhuis van ons is heengegaan, mijn lieve man, onze zorgzame pa en opa

Thé Stokman

Theodorus Arnoldus

echtgenoot van
Annie Leensen

* Wisch, 1 november 1919

† Nijmegen, 8 december 2003

Tot ons groot verdriet is overleden onze lieve dochter, zus, schoonzus en tante

Zie ook pagina 3

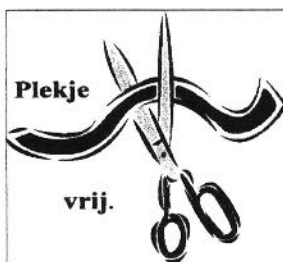
Ineke de Haan Everdina Maria Aleida

✧ Gendt, 31 juli 1951

† Nijmegen, 17 januari 2004

Welkom als nieuw lid:

Leo Rasing
Mw Tonny Aarntzen-Driessen
Mw Anneke Huting-Bekker
G Hutmacher
N Sparnaay
Mw J Turk-Bouwman
Mw M E Gerrits-Bouwman
Mw W. Wannet-Janssen
Mw A. Melchers-Bisselink,
Dhr H. Roelofs
Allemaal uit Gendt.

Wa za'k zegge, zei de kjèl en
hi'j begon te lie-ge.

Da za'k van mien lève nie vegète, zei
den veroordeelde, toe den beul um den
strop um dee.

A'j raoj hoevel wors ik ien deze buul hè", zei Hentje, "dan krie'j ze alle
bei!"
"Twee!"

Oud en nieuw nieuws

Marktpraat is het contactorgaan van de Historische Kring Gente.

Naast dit contactorgaan worden regelmatig 'Bijdragen van de Historische Kring Gente' uitgegeven. Deze bijdragen zijn publicaties, die - na lezing - in uw map opgeborgen kunnen worden bij de er in aangegeven sectie.

De eerste opbergmap wordt bij het aangaan van het lidmaatschap gratis uitgereikt.

Het lidmaatschap van de H.K.G. bedraagt € 11.= per jaar. Daarnaast heeft u de keuze om een abonnement te nemen op het jaarboek "Terugblik", dat onder auspiciën van 5 historische verenigingen uit de Betuwe rond het jaareinde wordt uitgegeven. De kosten van het abonnement hierop zijn € 6.=. (Minstens € 2.50 voordeel ten opzichte van de losse verkoop.)

"Marktpraat" en "Bijdrage van de Historische Kring Gente" verschijnen gratis voor de 377 aangeslotenen en 19 ruillenden en instellingen. Samen dus 396

De vaste openingstijden van ons onderkomen, nog gehuisvest in "Marca XX" op het adres Markt 20, zijn van september tot en met juni: elke maandagavond van 20.00 uur tot 22.00 uur en elke woensdagmorgen van 9.30 uur tot 12.00 uur. □

Colofon:

Secretariaat: Yvonne de Boer

Waterwolf 31

6681 TH Bommel

☎ 0481 422400

e-mail

historischekringgente@betuwe.net

Redactie Marktpraat: Harrie Scholten

H. Braamstraat 2

6691 ZD Gendt

☎ 0481 421503

website

www.historischekringgente.nl

Huisvesting: in Marca XX

Markt 20, Gendt

Betalingen:

Hist. Kring Gente te Gendt

banknummer 1164 26 705

gironummer 23 35 165